

15.9.2022

HE 98/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle avoimuusrekisterilaiksi

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Avoin dialogi ja laaja julkisuus ovat suomalaisen yhteiskunnan vahvuuksia. Meidän tulee vaalia niitä, ja avoimuusrekisteristä voi tulla tärkeä työkalu, jolla pyritään lisäämään kansalaisten luottamusta päätöksentekoon ja parantamaan päätöksenteon avoimuutta. Rekisterin ei tule estää yhteiskunnallista vaikuttamista ja yhteiskunnallista keskustelua vaan lisätä niiden avoimuutta. Kansalaisten luottamusta päätöksentekoon ja demokratiaan vahvistetaan tekemällä lobbauksesta entistä näkyvämpää.

Koska avoimuusrekisteri on uusi rekisteri, kentällä voi erityisesti ensimmäisinä vuosina olla epäselvyyttä siitä, mitkä toimijat siihen rekisteröidään. Ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä valinta lain soveltamisen rajaamisesta tässä vaiheessa koskemaan eduskuntaan ja ministeriöihin kohdistuvaa lobbauksia on perusteltu. Rekisterin käytännön toimivuus on tärkeää, ja siksi on arvokasta kerätä kokemuksia ennen kuin aletaan käydä keskustelua lain soveltamisalan mahdollisesta laajentamisesta.

Lain valmisteluvaiheessa Ruotsalainen eduskuntaryhmä on ilmaissut huolensa avoimuusrekisterin vaikutuksista pienten järjestöjen ja yritysten sekä yksityishenkilöiden haluun pitää yhteyttä päättäjiin. Hallituksen esityksen mukaan lakia ei sovelleta pieniin toimijoihin, joiden vaikuttamistoiminta on satunnaista ja pienimuotoista. Eduskuntaryhmämme kannattaa tätä linjausta. Koska lain tavoitteena on avoimuuden lisääminen, on perusteltua, että siinä kerrotaan ne edellytykset, joiden täyttyessä toimijasta tulee ilmoitusvelvollinen. Se on parempi kuin että kerrotaisiin, mitkä toimijat eivät ole ilmoitusvelvollisia.

On perusteltua, että laista ja siitä tiedottamisesta käy selvästi ilmi, että vastuu ilmoituksen tekemisestä kuuluu oikeushenkilöille ja yksityisille elinkeinonharjoittajille, ei poliitikoille ja virkamiehille.

On hyvä, että rekisteri ei koskisi yksittäisiä tapaamisia, vaan pikemminkin kokonaisuutta. Tätä linjausta voidaan pitää tarkoituksenmukaisena uudistuksen tavoitteiden kannalta.

Rekisterin käytännön toteutus on ratkaisevan tärkeää uudistuksen onnistumisen kannalta. Rekisterin tulee toimia intuitiivisesti ja tietojen täyttämisen tulee olla helppoa. Lisäksi on panostettava selkeään tiedottamiseen muun muassa siitä, keiden tulee rekisteröityä, mitä heiltä odotetaan ja ketkä eivät kuulu sääntelyn piiriin. Muutoin on vaarana, että pienet toimijat eivät sanktioiden tai suuren hallinnollisen taakan pelossa pidä lainkaan yhteyttä poliitikkoihin ja virkamiehiin, vaikka sääntely ei koskisikaan niitä.

Myös ohjaukseen on panostettava erityisesti uudistuksen ensimmäisinä vuosina. Sanktiot voivat tietyissä tapauksissa olla tarpeen, mutta tärkeintä on keskittyä auttamaan toimijoita tulemaan tietoisiksi omista velvollisuuksistaan.

Uudistuksessa tulee lähteä siitä, että kansalaiset, yritykset, yhdistykset ja järjestöt voivat ja uskaltavat pitää yhteyttä päättäjiin nyt ja tulevaisuudessa.